

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Лъчезар Любенов Перчеклийски за дисертационния труд на Милена Илкова Накова-Петрова – „Десубстантивните названия в ръкописи от XIV век“, за получаване на образователната и научна степен *Доктор* по професионално направление 2.1. *Филология*, научна специалност *Български език (история на българския език)*

1. Кратки биографични данни

Милена Накова-Петрова е родена в гр. Монтана през 1982 г. В Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград тя завършва последователно специалностите „Българска филология“ (ОКС – бакалавър, 2005 г.) и „Литературата – медийни контексти“ (ОКС – магистър, 2012 г.). През 2015 г. М. Накова спечелва конкурс за редовен докторант по български език (история на българския език) във Филологическия факултет на ЮЗУ. В периода 2015 – 2018 г. тя е хоноруван асистент към Катедрата по български език и води упражнения по старобългарски език, история на българския език, история на новобългарския книжовен език, съвременен български език и др. Досега е участвала в един вътрешноуниверситетски проект („Актуални проблеми на лингвистиката“, 2017 г.) и в четири научни конференции, една от които е в чужбина. Има четири публикации по темата на дисертацията.

2. Дисертационен труд

Трудът включва три основни части (*Увод*: с. 3 – 34; *Словообразователен анализ на десубстантивните названия*: с. 35 – 181; и *Заключение*: с. 182 – 193), библиография (с. 194 – 216), лексикографски източници (с. 217) и приложение (обратен речник-индекс: с. 218 – 226). В дисертацията авторката прави относително цялостно проучване на **десубстантивните имена** в ръкописи от последното столетие на среднобългарския езиков период, които са различни както по обем,

така и по жанр (изборно евангелие, четириевангелие, историческо съчинение, псалтир, патерик и др.). Някои от творбите са преведени или създадени през XIV век. Има текстове, които са преписани в същото столетие, но идват от по-ранната традиция, като в тях са нанесени някои редакционни промени (вкл. и от словообразователно естество). По този начин в работата е направен опит да се обхване **словообразуването на десубстантивните названия в книжовния език от XIV век в неговата разнообразност.**

С прегледа на библиографията по темата на дисертацията Милена Накова аргументира значимостта на проблема, като посочва, че „на словообразователните процеси при съществителните имена в паметниците от среднобългарския период е отделено твърде малко място в лингвистичната литература“ (с. 14). Тук могат да се отбележат 1) монографията на Т. Мострова, която изследва словообразуването на девербалните имена през XIV век, и 2) няколко статии (на Т. Мострова, П. Ковачева, М. Спасова и др.), свързани с различни по-частни проблеми. „Съществителните имена с десубстантивна произвеждаща основа ... **не са разглеждани специално**“ (с. 16).

В методологично отношение в дисертацията са приложени теоретичните постановки на чешкия лингвист Милош Докулил, в които водещо място при класификацията на материала се отрежда на понятията *словообразователна категория* и *словообразователен тип*, а производните формации се разглеждат в отношения на *мотивация* с други лексеми, съществуващи паралелно с тях в определен времеви срез (в случая XIV век). При анализа на десубстантивните названия Милена Накова показва **добро познаване на Докулиловата теория**, която е адаптирана за българския език от Иван Кочев през 1971 г. В този смисъл класификацията на Накова следва добре утвърден модел от предходни изследвания, свързани със словообразуването в българските диалекти (на Ив. Кочев, М. Тетовска-Троева, Л. Василева, Ел. Кяева и др.) и в историята на българския език (на Т. Мострова, Л. Перчеклийски и др.).

В работата езиковият материал е разпределен в **девет словообразователни категории**. Ексерпираните названия са подложени на прецизен словообразователен анализ. Отделени са случаите на **преливност** на ономасиологичните отношения, поради която определени наименования стоят на границата между две или повече словообразователни категории. При представянето на отделните формации е посочен и техният непосредствен **контекст**. Тази практика е задължителна в изследванията, свързани с историята на езика, защото по този начин се прецизира лексикалното значение на имената и се избягва полисемията.

Изводите отразяват поставените в *Увода* цели и задачи. Резултатите от анализа показват, че най-много примери включват имената за носители на субстанциално отношение и имената за вършители на действие, а най-малко формации са налице при увеличително-пейоративните имена. Другите категории са представени сравнително добре и в повечето случаи са изградени от ясно изразени словообразователни типове. Показана е **полифункционалността** на някои от формантите, както и **словообразователната синонимия**, която е в основата на междусуфиксната конкуренция. Важен извод е, че основен начин на словообразуване в този период е суфиксацията (с. 189). Въпреки че в книжнината на XIV век се появяват и някои **нови наставки**, изследването доказва, че „характерните за старобългарската епоха словообразователни тенденции са протичали с пълна сила и през среднобългарския период“ (с. 189), поради което може да се говори за **приемственост** в словообразователно отношение между двата най-стари писмени периода от българската езикова история. В края на *Заклчението* е дадена таблица, в която е представена **количествена характеристика** на езиковия материал по словообразователни категории и типове.

Прави впечатление **добрата библиографска информираност** на докторантката. В списъка с литературата са включени всички важни изследвания, които имат някаква близка или по-далечна връзка с темата. Голяма част от тях са

цитирани в труда. Списъкът съдържа общо 275 заглавия, някои от които са на чужд език.

Много полезно е приложението в края на работата. В него е включен **обратен речник-индекс**, в който езиковият материал е представен в азбучен ред по словообразователни модели. Списъкът съдържа около 620 думи, а номерата на страниците срещу отделните названия улесняват търсенето в текста на дисертацията.

Общата оценка за дисертационния труд на Милена Накова-Петрова е положителна. Авторката се е справила с нелеката задача да ексцерпира и класифицира по словообразователни категории и типове десубстантивните имена в **осем ръкописа от XIV век**, като по този начин **запълва една празнина от българското историческо словообразуване**. Изследването се отличава със стройна композиция, логическа последователност на отделните части и прецизност при излагането на словообразователния материал. Езикът на Накова следва правописно-пунктуационните и стилистичните особености на българския книжовен език. Изводите в *Заключението* (с. 326 – 337) са точни и отразяват напълно словообразователния анализ в изследването.

3. Автореферат

Авторефератът (48 стр.) отразява точно основните моменти от структурата и съдържанието на дисертационния труд. **Приносите**, които са представени в приложението, са действителни.

4. Статии, свързани с дисертационния труд

Към публикационната дейност на докторант Милена Накова се отнасят и **4 статии**, които преди това са изнесени като доклади в различни научни конференции. В тях са разгледани 1) имената за вършители на действие и 2) модификационните формации във Врачанското евангелие; 3) префиксните образувания в ръкописи от XIV век и 4) народностно-жителските имена в

Лондонското евангелие (в съавторство). Изследването за словообразуването на *nomina actoris* във Врачанското евангелие печели **втора награда** в Деветите национални филологически четения за студенти и докторанти (2015 г.) в Югозападния университет, а след това е публикувано в сп. „Проглас“, което е реферирано и индексирено във вторичната база данни ERIH PLUS.

5. Критични бележки

Като известен пропуск може да се отчете фактът, че сред избраните за изследване паметници не е включено нито едно произведение на най-яръкия представител на литературата през XIV век – патриарх Евтимий Търновски. Разбира се, това не понижава стойността на дисертацията, защото при евентуалното публикуване на труда, каквото вярвам, че ще последва, словообразователният материал може да бъде дообогатен с названия от творчеството на този бележит наш духовник и книжовник.

6. Общо заключение

В заключение може да се каже, че в дисертационния труд “Десубстантивните названия в ръкописи от XIV век“ и съпътстващите го публикации докторантката е извършила огромна по обем изследователска и класификационна работа. Анализите и изводите са прецизни, а езикът е правописно и стилово издържан. Поради това **ще гласувам положително** за присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ на Милена Накова-Петрова.

Благоевград,
22.03.2018 г.

Подпис:
/Доц. д-р Л. Перчеклийски/